

3.3.2. Týrání a sexuální zneužívání dětí

Poznámka na úvod:

Agresivita a sexualita - dva nejzákladnější instinkty živých organismů, bez nich nelze přežít.

Freud: - pud k životu

- pud ke smrti

Zároveň dvě “biologické bomby” v člověku, jsou propojeny s psychickou oblastí – emocemi. Zvládání rozumem často neúspěšné.

Oddělení od přírody - vznik a vývoj “ega”, civilizační trend - potlačování a deformace přirozeného chování.

Historie

Týrání a zneužívání dětí existovalo vždy - v posledním století se s tímto jevem setkáváme častěji:

- celkový nárůst agresivity
- větší pozornost lidským právům

1962 - USA - Battered child syndrom

1974 - USA - zákon o zneužívání dětí

1989 - Úmluva o právech dítěte (ČSFR - 1991)

1971, 1981, 1991 - Mezinárodní konference v Praze - prof. Dunovský

CAN - Child Abuse and Neglect Syndrome

Definice:: Jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele nebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozují tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte - případně způsobuje jeho smrt. (Dunovský)

Příčiny

rodiče (vychovatelé):

- porucha osobnosti - charakterové, emocionální
- jiná deviace - závislost - alkohol, drogy, prostituce aj.
- vlastní zkušenost z dětství
- ekonomické a sociální podmínky: nadbytek, ekonomická nouze, kariéra, podnikatelé, nezaměstnanost
- vztah rodičů k sobě navzájem - rozvod

dítě:

- nechtěné dítě
- slabé, handicapované
- jinak odlišné - nesplňuje představy rodičů
- dítě v náhradní rodičovské péči

Formy:

- fyzické
- sexuální
- psychické
- sociální
- systémové

Týraných dětí je čtyřikrát víc. „Péče“ rodičů jich ročně zabije 50

Statistiky jsou alarmující: za posledních 10 let přibylo surově bitých dětí čtyřnásobně, psychicky týraných je dvanáctkrát víc. Ročně úřady řeší zhruba dva tisíce případů. 50 dětí za rok „péči“ rodičů nepřežije.

Varovná čísla nutně neznamenají, že jsou dnešní rodiče čtyřikrát surovější, na víc případů se dnes přijde. Ale i tak jich zůstane stále mnoho neodhalených. Svě děti přitom týrají nejen alkoholici a sociálně slabší lidé, ale i vysokoškoláci.

Pomoc dítěti

Co dělat, když máte podezření, že někdo ve vašem okolí týrá dítě? J.

-okamžitě informovat pracovníky odboru péče o děti na příslušném **městském úřadě**

- pokud se případ stane o víkendu nebo večer, je nutné zavolat **městskou nebo státní policii**; ta má kontakt na sociálního pracovníka, který s policisty k případu dorazí

-nahlášení na úřad nebo policii, že máte podezření, že někdo týrá dítě, je možné i **anonymně**

Jak poznáte, že ve vašem okolí týráno dítě?

- častý a opakovaný **křik a pláč** dítěte

- dítě se často **straní kolektivu**, nemluví s nikým, nezapojuje se do her, krčí se v koutě

- u týraného dítěte bývá patrný výrazný strach, nebo naopak **nenormální závislost** na osobě, která dítě týrá

Zdroje rozpoznávání týrání u dítěte**1. Sdělení dítěte**

Týrané dítě se s ubližováním svěří málokdy. Především proto, že je mu vyhrožováno, ale i proto, že chrání rodiče. Navíc má zkušenost, že se mu většinou nevěří.

2. Sdělení třetí osoby

Děti se se svým trápením svěřují především svým kamarádům, proto je nutné každé jejich upozornění a vyjádření obavy brát vážně.

3. Výchovné prostředí dítěte

- časté konflikty mezi rodiči s užitím násilí, předchozí hlášení o špatném zacházení s dítětem včetně záznamů na sociálním úřadě či na policii

- závislost na drogách nebo na alkoholu u jednoho nebo obou rodičů
- nepříznivá finanční situace v rodině, nezaměstnanost rodiče
- vysoká pracovní zátěž obou rodičů,
- neúplná rodina nebo tzv. doplněná rodina s nevlastním rodičem
- probíhající rozvod, časté střídání rodičovských postav a další...

4. Změny v chování dítěte

- celková stísněnost a nezájem o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob nebo v situaci, kdy je dítě s dospělým
- vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám
- nápadně lhostejné postoje, které jsou vyjádřené výroky typu „mně je to jedno“
- agresivní napadání a šikanování vrstevníků, zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole, váhání s odchodem domů po vyučování, neomluvené absence ve škole
- odmítání jídla nebo přejídání
- sebepoškozování
- útěky z domova

5. Znamky na těle dítěte

- opakovaná zranění včetně zlomenin
- modřiny
- řezné rány
- otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí
- stopy po svazování
- otisky různých předmětů na těle
- otisky dlaně a prstů
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou
- a další...

CSA - Child Sexual Abuse (specifická forma CAN)

Definice.: Nevhodné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, aktivitě, chování

Formy:

- kontaktní
- nekontaktní
- komerční využívání: - dětská prostituce, převoz a prodej dětí k sexuálním účelům
- dětská pornografie

Sexuální deviace - pedofilie, infantofilie, efébofilie

Způsob tělesného kontaktu
Věková diskrepance

Ilustrace – výsledky výzkumů

60% žen a 30% mužů zažilo v dětství nějaký sexuální atak (nejde vždy o zneužívání)

Rakousko - 25 % dívek do 16 let uvádí, že bylo pohlavně zneužíváno

Holandsko - 30% žen (z toho - 25% incest)

Velká Británie - 10% žen

Sexuální zneužití chlapců - ČR - 10-15% chlapců do 18 let

Odlišnost - větší surovost, méně incestu

Fakta - ČR - Dětské krizové centrum

Znásilnění nezletilých dívek 25-65 ročně

Další pohlavní zneužívání

1991 - 767 vyšetřených případů

1995 - 79 vyšetřených případů tj. 0,046% dětské populace

Odhad vzhledem k latenci:

CAN = 1 - 2%, CSA = 0,4 - 1%

Fáze pohlavního zneužívání:

- utajování
- bezmocnost
- přizpůsobení
- opožděné, konfliktní, někdy nespravedlivé odhalení
- odvolání výpovědí

Trestní postih

1. věk

2. problém "svedení"

3. sex. kontakt z pozice autority

Věková hranice legálního pohlavního styku

Historie - původně velmi nízká hranice 10-12 let (18.,19. stol.)

20.st. znamená posun (zvýšení)

14 let – 46% zemí Různé sazby

15 let – 67% zemí Francie 2 roky

16 let - 98% zemí Norsko 21 let

Svedení

Co je svedení? Odlišné definice - různé přístupy:

- a) jakákoliv iniciativa ze strany dospělého - problém "konsenzuálního" sexuálního kontaktu
- b) zneužívání výhod, situace

Vztahy z pozice autority - přísnější posuzování

- autorita existuje, ale nebyla zneužita
- autorita byla zneužita
- násilí

Ilustrace:

Za opakovaně znásilňování nezletilé dívky si otec odsedí 12 let a její bratr dva roky

Otec, bratr, rodina, láska, to jsou pojmy, jejichž pravou podstatu už podle znalců-psychiatrů patnáctiletá školačka nikdy nepochopí.

Od svých dvanácti let žila dnes patnáctiletá Marie z Královéhradecka v pekle. Její otec a nezletilý bratr ji po tři roky nutili velmi brutálním násilím a výhrůžkami ke zvrhlým sexuálním hrátkám.

Oba muže soudci pražského vrchního soudu přísně potrestali - otec si odsedí dvanáct let, sedmnáctiletý bratr dvě léta. Na tom, že Marie zřejmě nikdy nezaloží rodinu a že až do své smrti bude trpět duševní nemocí, však trojice mužů v talárech nemohla změnit nic. „Zdůrazňuji, že je trvale postižena v psychosexuální oblasti,“ nabádal soudce k přísnosti státní zástupce. „Znalci také uvedli, že u ní došlo k naprostému zpochybnění pojmů jako jsou bratr, otec, láska nebo rodina,“ zdůraznil. Dívka navíc trpí chronickou stresovou poruchou, která dnes má formu duševní nemoci a nepochybně se vyvinula na základě tříletého teroru.

S tím začal někdy v roce 2000 otec. Svoji dceru kopal, bil pěstí a fackoval, aby ji donutil ke každotýdenním klasickým i análním souložím nebo k orálnímu sexu. Jednoho dne v noci pochopil Mariin bratr Jiří, co táta s jeho tehdy třináctiletou sestrou provádí. Místo aby se dívenky zastal, přidal se ke zvrhlému otci. Tak to šlo až do loňského května, kdy zmlácené děvče s podlitinami a modřinami odvedl učitel k lékaři a na policii. Marie se totiž ve škole zhroutila.

Marie, která ze strachu před surovým bitím do té doby raději mlčela, policistům všechno s pláčem vypověděla. Kvůli jejímu traumatu se dokonce protahoval i soud. Když před časem v Hradci Králové vypovídala, propadla při děsivých vzpomínkách depresi a nemohla pro pláč vůbec vypovídat. Soud se proto odročoval. Nakonec ale letos v říjnu královéhradečtí soudci oba muže potrestali. A vrchní soud rozsudky potvrdil. „Tresty nejsou nepřiměřeně přísné,“ prohlásil předseda trestního senátu. „Skutková zjištění jsme shledali správná,“ dodal. Obžalovaný ale svoji vinu popíral. Připustil, že dceru neadekvátně trestal, ale sex s ní prý neměl. „Chtěl bych říct, že jsem ten trestný čin nespáchal,“ řekl dutě bez známky lítosti v hlase. Soud mu ale neuvěřil. Usvědčuje ho totiž nejen výpověď dcery, ale i syna, který soudu vše přiznal. Stejně tak další důkazy stály jasně proti němu. Nermalou váhu měly i výpovědi sousedů, kteří potvrzovali pravidelné bití i svá podezření, že je děvče sexuálně zneužíváno.

*Dvanáct let je vůbec nejpřísněji trest, jaký mohl otec dostat Zdánlivě nesouměřitelné dva rok pro jeho syna vyplývají z toho, že mu ještě nebylo osmnáct a mladistvé nesmí soud trestat přísněji než pěti lety.
(LN 14.12.2003)*

3.3.4. Týrání a zneužívání starých lidí

EAN –Elder Abuse and Neglect

Existuje pět základních forem zneužívání:

- fyzické týrání: na příklad bití, fackování, pálení, strkání, odpírání nebo nucení nadměrného množství léků či nesprávného druhu léků;
- psychologický nátlak: na příklad nadávání, křik, zastrašování, svalování viny, ignorování nebo ponižování;
- finanční zneužívání: na příklad nelegální nebo neoprávněné používání osobního majetku, finančních prostředků, důchodů či jiných cenností;
- sexuální zneužívání: když je na příklad určitá osoba nucena účastnit se nějaké sexuální aktivity bez jejího souhlasu, a to v jakémkoliv vztahu;
- zanedbání péče: na příklad v případech, kdy je určité osobě odpírána strava, teplo, oblečení, pohodlí nebo životně nezbytné léky.

Starý člověk může trpět následky buď pouze jedné formy zneužívání, případně může prožívat současně několik forem zneužívání.

Kdo je zneužíván?

Zneužívání může zažít na vlastní kůži každý starý muž nebo žena, a to bez ohledu na své sociální postavení nebo sexuální zaměření. Ke zneužívání může docházet v každém kulturním prostředí. Staří lidé mohou být zneužíváni osobou, která o ně pečuje. Staří lidé mohou naopak zneužívat či týrat osoby, jež o ně pečují

Existují i případy vzájemného zneužívání mezi starými lidmi.

Stan lidé mohou zažívat zneužívání či týrání rasistické povahy.

Kdo zneužívá?

Partner, dítě nebo příbuzný.

Přítel nebo soused.

Dobrovolný pracovník.

Pracovník zdravotní, sociální či jiné služby, ve vlastním bytě nebo domě, domě s pečovatelskou službou, v domově důchodců, v nemocnici, v LDN.

Proč k tomu dochází?

Ke zneužívání dochází z řady důvodů a jeho příčiny nejsou plně objasněny.

Výzkum ve Velké Británii byl zatím jen omezený, ve větším měřítku proběhl v USA.

Identifikovány byly následující rizikové faktory, jež lze spojovat s fyzickým a psychologickým zneužíváním (v každé dané situaci se může vyskytovat jeden či více takových faktorů):

- společenská izolovanost: zneužívané osoby obvykle mívají méně společenských kontaktů než lidé, kteří zneužívání nejsou; :
- existují známky špatné kvality dlouhodobých vztahů mezi zneužívanou osobou a trýznitelem;
- existují známky dřívějšího násilí v rodině, trýznitel mohl být v dětství zneužíván;
- trýznitel je závislý na zneužívané osobě, která mu poskytuje ubytování, finanční a citovou podporu;
- trýznitel má problémy s duševním zdravím, nemá v pořádku osobní život, má problémy se závislostí na drogách nebo alkoholu.

Mimo uvedených známých rizikových faktorů může pravděpodobnost výskytu zneužívání podporovat celá řada dalších faktorů. Jde hlavně o případy, kdy:

- starý člověk trpí nemocí, jako je demence či Parkinsonova choroba, která má negativní vliv na jeho intelekt, paměť nebo fyzické funkce a zapříčiňuje nepředvídatelné psychologické či fyzické chování;
- starý člověk má potíže s komunikováním v důsledku poruch sluchu, zraku nebo řeči;
- starý člověk má problémy s chováním nebo u něj dochází k zásadním proměnám osobnosti, v důsledku čehož se chová agresivně, nesoustředí se či opakuje se;
- starý člověk vyžaduje nebo potřebuje takovou úroveň péče, která přesahuje schopnosti opatrovníka;
- v rodině dochází k nečekaným nebo negativním změnám;
- opatrovník byl donucen v důsledku své opatrovatelské činnosti výrazně změnit styl svého života;
- opatrovník je izolovaný a schází mu další vztahy a kontakty, jež by mu poskytly společenské, fyzické a emocionální uspokojení a podporu;
- opatrovník má ještě jiné - konfliktní - povinnosti nebo finanční problémy;
- nastávají potíže v důsledku obrácené úlohy v rodině, na příklad otec či matka se stávají závislým na synovi nebo dceři;
- opatrovník nenachází odpovídající pomoc či podporu od institucí

Známky možného zneužívání

Na možnost zneužívání nebo zanedbávání starých lidí může poukazovat celá řada indicií. Žádná z nich nemusí znamenat, že ke zneužívání skutečně dochází, představují však určité podezření.

Obecné příznaky:

- znesnadňování přístupu ke starému člověku;

- nemožnost hovořit se starým člověkem o samotě, já musím být přítomná;
- izolování starého člověka v jednom pokoji domu;
- žádosti o pomoc u mnoha agentur nebo časté přechody od jedné agentury ke druhé;
- opakované návštěvy praktického lékaře nebo úrazové pohotovosti, zvláště v případech, kdy nedošlo ke změně stavu, a z lékařského hlediska k tomu tedy nejsou žádné důvody;
- odmítání sociálních služeb;
- několik nevysvětlitelných nebo opakovaných pádů nebo poranění.

Fyzické příznaky:

- četné podlitiny včetně poranění na chráněných částech těla - na příklad na vnitřní straně stehen či v podpaží, případně pohmožděniny v různém stadiu hojení;
- stopy po úderech rukou;
- popáleniny, zvláště na neobvyklých místech jako je vnitřní strana stehen nebo hýždě;
- zranění připomínající svým tvarem určitý předmět;
- nevysvětlitelné zlomeniny;
- vředy a boláky na pokožce;
- nedostatečné či nadměrné používání léků;
- nevysvětlitelný úbytek tělesné váhy;
- zanedbaný vzhled (na příklad neholení, či nevhodné a špinavé oblečení);
- znečištěná nebo mokrá postel.

Psychologické příznaky:

- osoba, o kterou je pečováno, je v depresi, vyděšená, uzavřená, poplašená, úzkostlivá či agresivní;
- starý člověk se cítí izolovaný;
- nevysvětlitelné a neočekávané změny v chování.

Finanční příznaky:

- nevysvětlitelné výběry s osobních účtů;
- nevysvětlitelná finanční nouze i přes dostatečný příjem;
- mizení finančních prohlášení, dalších dokumentů a cenností, včetně šperků;
- neschopnost starého člověka vysvětlit, jak nakládá se svými příjmy;
- nezaplacené pohledávky;
- neochota ze strany rodiny, přátel a dalších o disponujících příjmy starého člověka zaplatil jeho stravu, oblečení atd.

Sexuální příznaky:

- bolest, píchání nebo zranění v oblasti anální, genitálií či břicha
- obtížná chůze nebo sezení v důsledku bolesti v oblasti genitálií;
- pohmožděniny nebo krvácení na vnějších pohlavních orgánech;
- potřáskané, potřísněné nebo zakrvácené spodní prádlo;
- pohlavní nemoc